

PARADISURILE FISCALE – PRODUSE ALE GLOBALIZĂRII

Stela CIOBU,

doctor în științe economice, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică
de pe lângă Președintele Republicii Moldova

Ivan LUCHIAN,

doctor în științe economice, conferențiar universitar,
Academia de Studii Economice din Moldova

SUMMARY

A tax haven is a country or territory where certain taxes are levied at a low rate or not at all. Individuals and/or corporate entities can find it attractive to move themselves to areas with reduced or nil taxation levels. This creates a situation of tax competition among governments. Different jurisdictions tend to be havens for different types of taxes, and for different categories of people and/or companies. However, different tax havens are considered a blessing for corrupt and illegal economic activities. Offshore centers are used mostly by companies that conducted criminal activities for money laundering. In simple terms, they are places a long way from honest taxpayers' paradise, but very close to criminals' paradise. The increasing volume of operations involving tax havens countries, which leads to enormous losses in terms of tax revenues, reveals the relevance of this subject. In the same time, it is quite a current issue in the Republic of Moldova.

Conceptul general al paradisurilor fiscale. Prin termenul de „paradis fiscal” se înțelege orice țară care nu percepe impozite, ori impozitele sunt reduse pe toate sau doar pe unele categorii de venituri, un nivel ridicat de secret bancar sau comercial, cerințe minime din partea Băncii Centrale și nici un fel de restricții asupra schimburilor valutare.

Chiar și Statele Unite ale Americii servesc drept paradis fiscal pentru persoanele care investesc în economia americană. În același timp, o țară precum Panama, considerată unul din primele zece paradisuri fiscale din lume, nu este

considerată ca atare de populația locală, deoarece guvernul percepe impozite pe venituri și pe corporație, taxe asupra importurilor și exporturilor, impozite asupra succesiunilor și donațiilor, impozite asupra proprietăților imobiliare.

Termenul de „paradis fiscal” este deseori folosit încorect, deoarece pentru a descrie o țară din acest punct de vedere, ar trebui utilizat termenul de „jurisdicție a secretului financiar”. Un anumit grad de discreție financiară și bancară este caracteristic tuturor statelor, aproape toate statele impunând un anumit nivel de protecție pentru informațiile bancare și

comerciale. O jurisdicție a secretului bancar și financiar va refuza, aproape întotdeauna, să-și încalce propriile sale legi cu privire la secretul bancar, chiar și atunci când ar putea fi vorba despre o gravă violare a legilor unei țări.

Principalele caracteristici ale paradisurilor fiscale sunt²:

A. Impozite reduse. Multe din jurisdicțiile considerate paradisuri fiscale impun impozite numai asupra unor categorii de venituri, acestea fiind foarte reduse comparativ cu țările de origine a celor ce folosesc paradisurile fiscale. Lipsa impozitelor pe venituri face parte dintr-o politică de atragere a băncilor și corporațiilor economico-financiare din străinătate.

B. Secretul. Cele mai multe dintre țările considerate paradisuri fiscale asigură protecția informațiilor bancare și comerciale, ele refuzând să spargă zidurile

din jurul secretului bancar, chiar și atunci când este vorba de comiterea unei grave încălcări a legilor unei țări. Aceste jurisdicții oferă reguli restrictive de secret sau confidențialitate persoanelor care fac tranzacții, îndeosebi cu băncile, fiind prevăzute sancțiuni penale pentru încălcarea secretului bancar.

C. Activitatea bancară tinde să joace un rol mai important în economia unui paradis fiscal decât în economia unei țări care nu este considerată ca atare. Cele mai multe țări, considerate paradisuri fiscale, dezvoltă o politică de încurajare a activităților bancare externe, făcând distincție de regim juridic dintre acestea și cele ale locuitorilor autohtoni.

În prezent, se consideră că în lume există 73 de paradisuri fiscale³ (geografia amplasării lor este prezentată în figura 1), din care o jumătate sunt situate în Europa.

Figura 1. Harta paradisurilor fiscale.

Sursa: Ciubotaru Răzvan, *Paradisurile fiscale, inevitabilul rău necesar*, www.cotidianul.ro, 01.03.2007.

Chiar și Statele Unite găzduiesc un astfel de paradis fiscal, și anume statul Delaware. 4.000 de bănci își au sediul în aceste zone, ca și 2/3 din hedge fund-uri (fonduri speculative cu risc major) și 2,5 milioane de societăți financiare - corporații, trusturi etc. „50% din fluxurile financiare tranzitează la un moment dat firme din aceste zone-adăpost deținute de actori financiari. Acolo nu există bancă centrală, comitet de supraveghere sau control. Nimeni nu știe care sunt aceste active, în ce sunt investite și care sunt riscurile asumate.

Afacerile derulate prin intermediul paradisurilor fiscale au atins dimensiuni inimaginabile. Analistii economici afirmă că aproximativ 70% din masa monetară mondială este rulată din umbra paradisurilor fiscale. Dacă, în anul 1978, corporațiile americane transferau către paradisurile fiscale, sub forma investițiilor directe străine, capitaluri cifrate la 23 de miliarde de dolari SUA, iar corporațiile Europei Occidentale avansau resurse financiare estimate la 160 de miliarde de dolari SUA, în perioada contemporană, la începutul sec. XXI, volumul operațiilor de capital derulate în țările-paradisuri sunt evaluate la 1.600 de miliarde de dolari SUA, după cum afirmă reprezentanții Organizației Națiunilor Unite. După unii economiști americani, cifra de afaceri a paradisurilor fiscale ar reprezenta 50% din economia mondială, față de 5% de acum 20 de ani.

Caracteristicile paradisurilor fiscale. Paradisurile fiscale prezintă anumite caracteristici predominante⁴:

- *amplasarea în imediata apropiere a mărilor și oceanelor;*
- *majoritatea paradisurilor fiscale sunt state mici, de curând independente, sau teritorii autonome cu un plasament*

exotic și o populație redusă;

- *oferă avantaje fiscale, comparativ cu alte entități juridice, societăților care își stabilesc sediul social sau persoanelor fizice care își au rezidența pe teritoriul acestora, în scopul atragerii societăților în expansiune, atragerii de capital și stimulării apariției de activități necesare asigurării echilibrului economic și social;*

- *protecția prin lege a operațiunilor financiare sau comerciale realizate de persoanele fizice sau juridice;*

- *secretul bancar;*

- *lipsa controlului asupra monedei;*

- *își adaptează permanent legislația fiscală în concordanță cu evoluția acesteia pe plan internațional.*

Principalele avantaje ale paradisurilor fiscale decurg din faptul că: unele țări nu percep nici un impozit pe venituri, pe plus-valorile de capital, pe avere; alte țări au stabilit o percepere de impozit pe veniturile aferente unei baze teritoriale: dacă beneficiile nu își au sursa pe teritoriul statului respectiv, nu există impozit; alte țări au încă rate scăzute de impozitare; anumite țări oferă avantaje specifice pentru tipuri specifice de societăți (de exemplu, holdinguri, societăți scutite etc.).

Scopul utilizării paradisurilor fiscale este simplu: *“Să plătești mai puțin și să câștigi mai mult”.*

Un aspect important care trebuie luat în considerare este că un paradis fiscal poate fi avantajos pentru o persoană fizică și fără nici un interes pentru o persoană juridică.

De exemplu, principatul Monaco este un veritabil paradis fiscal pentru persoanele fizice, pentru că nu are stabilit nici un fel de impozit asupra veniturilor. În schimb, nu este avantajos pentru societățile ce și-

ar stabili sediul aici, pentru că acestea ar fi obligate să plătească un impozit de 35% asupra beneficiului obținut, dacă mai puțin de 25% din acesta este realizat în afara principatului.

Pe de altă parte, insula Jersey este unul dintre cele mai avantajoase paradisuri fiscale pentru societățile comerciale nerezidente care sunt constituite acolo, pentru că, în baza unui abonament de 300 lire pe an, ele nu trebuie să declare nici un beneficiu sau să țină evidența contabilă. Însă, pentru o persoană fizică, situația este mai puțin favorabilă, pentru că impozitul asupra veniturilor este de 20%.

Deși numeroși specialiști atrag atenția asupra faptului că paradisurile fiscale nu reprezintă o cale de realizare a fraudelor fiscale, există voci care susțin că paradisurile fiscale sunt ideale pentru scopurile celor ce obțin venituri ilicite.⁵ Odată ce profiturile ilicite au fost obținute, scopul deținătorilor acestora de a spăla banii sau de a-i ascunde, astfel încât să-i poată folosi ulterior fără să le fie ambuți ca venit nedecărat, este realizat cu ușurință prin intermediul firmelor din paradisurile fiscale.

Clasificarea paradisurilor fiscale. Paradisurile fiscale pot fi clasificate în funcție de mai multe criterii.

Astfel, cu mențiunea că orice țară poate deveni într-o bună zi un paradis fiscal sau poate să înceteze a mai fi considerată astfel, paradisurile fiscale pot fi clasificate, în funcție de importanța lor, în principale și secundare.⁶

Paradisurile fiscale principale, la rândul lor, se clasifică în funcție de principalele dispoziții legale (în realitate, multe țări aparțin mai multor categorii), astfel:

- țări care nu aplică nici un fel de

impunere asupra veniturilor și creșterilor de capital (numite "zero havens") pentru persoane fizice: Bahamas, Bahrain, Bermude, Insulele Cayman, Nauru, Saint-Vincent, Turks și Caicos, Vanuatu și Principatul Monaco;

- țări în care impozitul pe venit sau beneficiu este stabilit pe o bază teritorială: Costa Rica, teritoriul Hong-Kong, Liberia, Malaysia, Panama, Filipine, Venezuela. În aceste țări, contribuabilii beneficiază de o exonerare a beneficiilor obținute prin operațiuni realizate în afara teritoriului;

- țări în care cotele de impunere sunt puțin ridicate: Liechtenstein, Elveția, Insulele Virgine Britanice, Antilele Olandeze, Jersey, Guerneseu, Insulele Man, Irlanda. Cotele au un nivel scăzut întrucât sunt astfel stabilite de state sau ca urmare a aplicării unor reduceri de cote, datorate acordurilor fiscale privind dubla impunere;

- țări care oferă avantaje specifice societăților de tip holding sau societăților offshore: Singapore;

- țări care oferă exonerări fiscale industriilor create în vederea dezvoltării exporturilor: Irlanda, pentru societățile create înainte de 1 ianuarie 1981;

- țări care oferă alte avantaje specifice anumitor societăți: Antigua, Anguilla, Grenada, Jamaica, Barbados.

Paradisurile fiscale secundare cuprind:

- țări mici: Vatican, Republica Malteză, Polinezia Franceză, Insulele Tonga, Insulele Maurice, Haiti, Insulele Virgine, Jamaica, Taiwan. Caracterizate printr-o suprafață mică și o populație redusă numeric, fără a îndeplini toate caracteristicile paradisurilor fiscale principale, acestea fie că nu aplică nici un fel de impunere fiscală, fie că nu impun anumite venituri realizate de persoane fizice sau de societăți, fie că

acordă exonerări pentru activitățile desfășurate de anumite societăți, fie că stabilesc cote mult reduse;

- țări industrializate, care pot deveni un punct de atracție pentru activitățile desfășurate de unele societăți, precum: SUA, Franța, Italia, Belgia, Austria. Paralel cu lupta împotriva evaziunii fiscale, țările industrializate sunt teutate să acorde facilități fiscale atrăgătoare, prin acordarea de reduceri sau scutiri de impozite, pentru atragerea capitalului străin sau creșterea exporturilor.

Paradisurile fiscale secundare se caracterizează prin faptul că nivelul de impunere a anumitor forme de venit este ridicat, însă prezintă anumite dispoziții cu caracter particular, care pot fi utilizate într-o operațiune de planificare fiscală de către investitori.

În funcție de zona geografică în care se situează, paradisurile fiscale se grupează astfel:

- Zona Caraibilor și America Centrală – Bermude, Panama, Costa Rica, Belize, Bahamas, Antigua, Antilele Olandeze;
- Zona Asia-Pacific – Liban, Dubai, Insulele Marshall, Insulele Virgine, Singapore, Hong-Kong;
- Zona Africa-Oceanul Indian – Liberia;
- Zona Europa – Andora, Cipru, Gibraltar, Insulele Man, Lichtenstein, Malta, Monaco.

În funcție de persoanele care le utilizează, paradisurile fiscale se împart în:

- *paradisuri fiscale pentru persoane fizice*: Andora, unde cota impozitului este zero; Bahamas, unde nu există impozite, ci numai anumite capcane de evitat; Campione d'Italia, care este o regiune minusculă și fără impozit pe venit, practicabil pentru alte naționalități decât italienii și care nu fac afaceri cu Italia;

Cayman, care nu prezintă impozit pe venit; Cipru, care rezervă privilegiile fiscale persoanelor fizice pensionate; Monaco, care nu percepe impozit pe venit, dar care este interzis francezilor, așa cum este Campione d'Italia pentru italieni;

- *paradisuri fiscale pentru persoanele juridice*: Bahamas, Bermude, Turks, Caicos, Cayman – aici se pot înființa societăți neimpozabile, dacă ele au o activitate externă; Bahrain – care nu impozitează societățile străine.

Este preferat de către arabi; Cipru – este o localitate unde se desfășoară o activitate neîntreruptă, datorită unui amestec abil între noțiunea de rezidență și cea de nerezidență; Guernsey și Jersey – sunt țări în care societățile nerezidente sunt scutite de impozite.

Există însă o anumită reținere pentru Jersey, a cărei imagine s-a deteriorat și al cărui raport calitate-preț nu mai este satisfăcător; Insulele Virgine Britanice – o zonă în care un singur avocat talentat și sprijinit de un guvern inteligent a creat în anii 1984-1992 mai mult de 60.000 de societăți cu activități externe, care nu sunt impozitate.

Cum se câștigă din paradisurile fiscale? Să examinăm în continuare cum se câștigă din paradisurile fiscale pe exemplul României.⁹

În România, percepția asupra unei companii offshore nu este una dintre cele mai favorabile. Se consideră că sub umbrela unei astfel de firme se încearcă săvârșirea unor fapte ilegale. Exemple în acest sens sunt desule, dar specialiștii în comerț internațional susțin că firmele offshore nu sunt fantome pentru că ele există, conform legislației statului unde sunt înregistrate. Ideea funcționării unei firme offshore este simplă.

Practic, profitul obținut din activități desfășurate în România, care se încadrează la cota de 16% de impozit, se taxează în statul unde este înregistrată compania offshore și unde se aplică un impozit mai scăzut. El atrage însă atenția asupra unui aspect când se ia în calcul atunci când se dorește înființarea unui offshore, și anume necesitatea existenței unui tratat de evitare a dublei impuneri între România și statul unde urmează să fie înregistrată viitoarea companie.

Un astfel de tratat dă ocazia firmei înregistrate în țară să obțină venituri din operațiuni de comerț făcute în cealaltă țară, să plătească doar o singură dată impozitele, de regulă în statul cu fiscalitate mai scăzută. Dintre statele cu care România are acorduri de evitare a dublei impuneri cele mai convenabile sunt Cipru, Malta, Marea Britanie și SUA.

În Cipru, impozitul pe profit este de 10%, iar în Malta, nerezidenții au o rată de impunere de 4,71%. În statul american Delaware, impozitul pe profit la nivel statal este 0%. Societățile cu răspundere limitată (LLC) pot evita dubla impunere, în sensul de a nu plăti taxele la nivel federal dacă respectă procedurile de înregistrare pentru scutirea de taxe. În fiecare an o companie înregistrată în Delaware plătește taxe în jur de 1.000 de dolari.

Companiile offshore sunt înființate în principal pentru a desfășura activități din domeniul comerțului exterior, pentru investiții, pentru a finanța subsidiarele localizate în state cu taxe ridicate, pentru evitarea autentificării testamentului și pentru intimitate etc.

Cea mai simplă metodă de evitare a plății impozitului pe profit este intermedierea exportului sau a importului de mărfuri. Se ia cazul iluzoriu al unei firme din România

care exportă în Franța 200.000 de produse, al căror cost este de 1.000 de lei fiecare, iar prețul de livrare este de 2.000 de lei. Dacă exportul s-ar face direct către firma franceză, la profitul brut obținut în România din această tranzacție, adică 200 milioane de lei, impozitul pe profit ar fi de 22 milioane de lei.

În cazul în care în afacere intră un offshore, care este controlat evident de către exportatorul român, impozitul pe profit ar fi aproape zero. Exportatorul vinde companiei offshore la prețul de 1.001 lei, după care intermediarul înregistrat într-un paradis fiscal revinde importatorului din Franța cu 2.000 de lei. Statul român încasează din această afacere doar 50.000 lei. În schimb, compania offshore, înregistrată în Cipru, de exemplu, este impozitată cu 10%, ceea ce înseamnă un impozit echivalent în lei de 20 milioane. Deci câștigul exportatorului român, numai prin această includere a unui intermediar offshore, ar fi de 12 milioane de euro.

Serviciile oferite de companiile offshore sunt greu de cuantificat. În cele mai multe cazuri, transferurile de fonduri se fac în baza unor contracte "fantomă", de prestări servicii, fiind aproape imposibil pentru organele de control să dovedească faptul că respectivele servicii nu au fost prestate în realitate niciodată.

De exemplu, o firmă din România importă 20 de mașini și în urma acestei activități se obține un profit brut de 200 milioane de lei și impozitul aferent statului român ar fi de 32 milioane de lei. Pentru a se evita plata acestui impozit, se încheie un contract cu o firmă offshore, evident aflată în proprietatea importatorului, care să asigure paza convoiului de mașini până la granița cu România. Suma stipulată în contract poate ajunge chiar la 200 milioane

de lei, sumă deductibilă în totalitate, situația în care impozitul pe profit ar fi zero.

Pentru înființarea unei companii offshore nu este nevoie de deplasarea la fața locului. Operațiunea de înregistrare poate fi făcută de una dintre firmele de consultanță prezente pe piața românească (Consulco, Lavco, PK Management etc.), iar tarifele sunt cuprinse între 2.000 și 3.000 de euro. Termenul de înregistrare este de câteva săptămâni, însă operațiunea se poate scurta până la două zile, dar în situația aceasta nu există posibilitatea alegerii unui nume. Pentru tarife care ajung la 5.000-7.000 de euro, acționarul este ascuns în spatele unui paravan, adică un proprietar nominal. În același tarif intră și numirea unor directori nominali.

Presiunile internaționale asupra paradisurilor fiscale. Declarațiile politice privind dispariția paradisurilor fiscale ca o condiție indispensabilă ieșirii din criza financiară sunt din ce în ce mai dese. Acestea găzduiesc în prezent active de 11.000 de miliarde de dolari și 2,5 milioane de firme, o bună parte din acestea fiind numai niște firme paravan. Nu întâmplător unii autori numesc paradisurile fiscale „găuri negre” ale finanțelor mondiale. Invizibile, paradisurile fiscale joacă un rol important în finanțele internaționale în contextul crizei actuale. 50% din comerțul internațional le tranzitează, aceste centre offshore fiind deținătorul numărul 2 al obligațiunilor de stat americane. De exemplu, Insulele Cayman ocupă al cincilea loc în finanțele mondiale, deținând 80% din fondurile de investiții din toată lumea, fonduri care gestionează active de peste 1.000 de miliarde de dolari. Cunoscut pentru spălarea banilor murdari, aceste zone au, de asemenea, o strânsă legătură cu actuala criză financiară, regimurile fiscale pennisive

ale acestora dând posibilitatea fondurilor și băncilor de investiții să investească în orice fel de active, inclusiv „active toxice” - creditele imobiliare cu grad ridicat de risc, care reprezintă doar baza și partea cea mai vizibilă a acestor active. Aceste offshore-uri privează, de asemenea, economia reală de capital și permit multinaționalelor să scape de plata impozitelor, nejustificat de mari în unele țări sau stimații, fiind bine cunoscute schemele de optimizare a structurilor corporatiste din punct de vedere fiscal.¹⁰

Paradisurile fiscale se află pe agenda politică peste tot în lume, deoarece criza subliniază riscul sistemic la care acestea supun finanțele și economia globală. Este un risc, cu atât mai mare, cu cât este vorba de finanțe complexe, oarecum subterane, eludând complet controlul statului, care a omis în majoritatea cazurilor să creeze un cadru legislativ suficient de strict în acest sens.

Cu toate acestea, în afara de spălarea banilor proveniți din activități infracționale, care totuși reprezintă o mică parte a fondurilor ce tranzitează aceste țări, paradisurile fiscale găzduiesc, de asemenea, activități legate de sistemul financiar „clasic”. Aproape toate băncile au în fondurile lor mutuale sau chiar în bilanțul lor sau al băncilor-mamă produse financiare cu potențial toxic, provenite de la entități ce își au sediul în offshore-uri. Altfel spus, orice investitor are mai multe sau mai puține active potențial toxice în investițiile sale.

Această speculație însă nu corespunde nevoilor economiei reale. Miliarde de euro (2.000 de miliarde în Statele Unite) ajung în astfel de fonduri. Fără nici un mijloc de acțiune și de control, statele sunt, astfel, lipsite de venituri fiscale, necesare bunei

funcționari a întreprinderilor și a serviciilor publice. Această „evaziune” se ridică anual la sume estimate între 100 și 150 de miliarde de dolari numai în Statele Unite. Această situație afectează, de asemenea, țările în curs de dezvoltare, având consecințele cunoscute. 500 de miliarde de dolari din contractele în domeniul petrolului, gazelor etc. ajung să fie ruiți anual prin entități din aceste țări. Vizate în mod direct, multinaționalele sunt responsabile de scurgeri de capital în valoare de 500 de miliarde, sume pentru care nu se plătesc taxe în țara de origine.

Una din practicile curente ale companiilor constă în manipularea „prețurilor de transfer”: multinaționalele își vând produsele unei sucursale situate într-un centru offshore, fără profit, care la rândul său le revinde în lume, fără să plătească taxe și impozite. Acest proces, care permite mutarea profiturilor într-o zonă în care acestea nu sunt impozitate sau în care impozitele sunt reduse, reprezintă, conform Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), 50% din comerțul internațional. Pe de altă parte, lipsite de beneficiile fiscale acuse de aceste scheme, companiile în cauză ar transfera costurile astfel majorate direct asupra cumpărătorilor și consumatorilor finali.

Însă, pot fi luate măsuri. De exemplu, guvernele le-ar putea interzice accesul la achizițiile publice, la depozitele de economii ale persoanelor fizice și la finanțarea tranzacțiilor internaționale. Idei oarecum drastice, însă care pot fi un punct de plecare în combaterea acestor paradisuri fiscale și în îmbunătățirea legislației la nivel internațional, pentru restricționarea treptată sau parțială a operațiunilor ce se pot derula prin offshore-uri.

Elaborarea de standarde internaționale de contabilitate, crearea unui registru transparent al corporațiilor și trusturilor (tirme-paravan) pentru a afla cine și ce deține, reprezintă o condiție prealabilă. Problema este că însăși Europa este infestată din interior. Londra, cu toate că nu este inclusă în listă, este o zonă offshore, precum Cipru, Liechtenstein, Monaco și Gibraltar. Iar miza este mare: conturile de finanțare reprezintă 10% din FIB-ul Marii Britanii. Aceasta explică de ce acest oraș refuză (la fel ca și Statele Unite ale Americii) reglementările privind transparența trusturilor și a hedge fund-urilor, susținute de Germania în 2007. În consecință, măsurile care trebuie luate cu privire la aceste hedge fund-uri sunt extrem de urgente.

Mai mult, bancherii și avocații din centrele financiare afectate de deciziile privind alinierea la standardele internaționale de transparență pun accentul asupra limitelor implicate de aceste acorduri. Ei văd aceste decizii ca pe un compromis între necesitatea cooperării cu guvernele străine și încercarea de menținere a secretului bancar.

Guvernele unor țări încearcă să relanseze creșterea economică prin măsuri de stimulare fiscală. Dar aceste eforturi anticriză nu înseamnă decât deficite bugetare mai mari, deficite care, mai devreme sau mai târziu, vor trebui finanțate prin taxe mai ridicate (sau, în ultimă instanță, prin inflație, o taxă ascunsă prin care puterea de cumpărare a banilor este devalorizată).

Cel mai semnificativ impact în ceea ce privește evaziunea fiscală prin intermediul paradisurilor fiscale este cel asupra țărilor emergente, care nu dețin instrumentele necesare pentru a forța un schimb de

informații. Organizația caritabilă Oxfam estimează că țările emergente ar putea pierde prin intermediul paradisurilor fiscale mai mulți bani decât au primit sub formă de ajutor străin.

Grupul de presiune Tax Justice Network estimează că pierderile generate sistemului global de impozitare prin intermediul paradisurilor fiscale se ridică la 255 mld. dolari pe an, dar aceste cifre nu sunt acceptate în unanimitate. OCDE, de exemplu, estimează ca la nivelul lui 2007 capitalurile plasate prin intermediul firmelor offshore în paradisurile fiscale atingeau o valoare cuprinsă între 5.000 și 7.000 mld. dolari. Numai în Insulele Cayman capitalurile de acest fel erau estimate la 1.400 mld. dolari.¹¹

Inițiativele OCDE și acordurile la care s-a ajuns în ultima perioadă ar putea genera însă o schimbare nesemnificativă a acestei situații, spun scepticii. Și aceasta în condițiile în care guvernele străine care vor să alie mai multe informații referitoare la clienții băncilor aflate în jurisdicții considerate paradisuri fiscale trebuie să facă dovadă suspiciunilor lor. Iar în situația în care dovezile sunt foarte greu de obținut, multe dintre demersuri ar putea rămâne fără răspuns.

Platforma împotriva paradisurilor fiscale denunță un anumit aspect rareori menționat în contextul actualei crize financiare: o parte din miliardele de euro și de dolari acordate de guvernele occidentale pentru a salva băncile merg, de fapt, în aceste paradisuri fiscale.

De câteva decenii încoace, cartierul general al războiului dus de guvernele din marile economii occidentale împotriva competiției fiscale este Comitetul de Afaceri Fiscale al OCDE. Conform unui raport din 1998 al acestui comitet, care militează

pentru armonizarea fiscalității în lume, paradisurile fiscale sunt definite în baza a trei criterii: 1) taxele sunt extrem de reduse sau chiar non-existente, fiind percepute de non-rezidenți ca o modalitate de a scăpa de povara fiscală din țara lor de origine; 2) sistemul juridic sau practica administrativă previne schimbul de informații bancare cu alte guverne; 3) există o lipsă de transparență privind plasamentele financiare externe din aceste jurisdicții. În același raport, OCDE a identificat inițial 47 de paradisuri fiscale, dintre care șase au decis imediat să cedeze presiunilor organizației și au devenit „cooperante”. Lista neagră de acum 20 de ani a rămas aproape neschimbată până astăzi. Conform scrisorii trimise de Angel Gurría, secretarul general al OCDE, ministrului britanic de finanțe Alistair Darling, în data de 5 martie 2009, din cele 46 de jurisdicții analizate, doar 17 câștigaseră, cel puțin, un punct la capitolul cooperare.¹²

Combaterea paradisurilor fiscale a devenit, astfel, un subiect de mare importanță pe agenda de discuții a summit-ului G20. Pe lângă declarații pompoase despre sfârșitul „capitalismului sălbatic” și construirea unei noi ordini mondiale, înfierarea teritoriilor cu o fiscalitate redusă oferă liderilor politici occidentali un țap ispășitor facil pe care să arunce responsabilitatea crizei economice, în timp ce multe dintre problemele de fond ale acestora vor fi trecute sub tăcere.

Recent, țările G20 și-au luat angajamentul să „acționeze” împotriva jurisdicțiilor necooperante, inclusiv împotriva paradisurilor fiscale. OCDE a dat publicității o „listă neagră” ce conține numele a patru țări care nu și-au luat nici un angajament de a respecta standardele internaționale pe plan fiscal: Costa Rica,

Malaysia, Filipine și Uruguay. De asemenea, piețele financiare cele mai vizate în mod obișnuit în materie de evaziune fiscală figurează pe o a doua listă, pe care sunt incluse țările care și-au asumat angajamente, dar nu le-au implementat "substanțial". Această "listă gri" cuprinde, în special, Monaco, Liechtenstein, Elveția și Luxembourg.¹³

La rândul său, Franța a realizat o "listă neagră" proprie, care cuprinde 18 țări considerate paradisuri fiscale, iar companiile franceze care activează în respectivele state vor fi taxate suplimentar. Aceste țări nu sunt membre ale Uniunii Europene, dar figurează pe lista stabilită de OCDE. Pe listă se află zona Caraibe, cu șapte țări, inclusiv Costa Rica și Panama, dar și Brunei, Filipine sau Liberia. Franța intenționează să refacă această listă în fiecare an. Conform noii decizii, Parisul va taxa cu 50% (față de 0-33% procentele până în prezent) pentru dividendele, dobânzile și redevențele plătite de către entitățile franceze.

Recent, mai multe state intrate în vizorul comunității internaționale au oferit dovezi de bunăvoință pentru a evita să fie incluse de OCDE pe lista actualizată pe care o cer țările mari.

Urmărirea celor care încearcă să evite plata impozitelor ar putea deveni o acțiune mult mai facilă în condițiile în care țări precum Elveția, Austria, Hong-Kong și Singapore și-au dat acordul pentru a relaxa regulile referitoare la păstrarea secretelor bancare.

Acestea au cedat în fața presiunii constante venite din partea comunității internaționale pentru a adopta standardele globale privind transparența operațiunilor bancare, dar insistă asupra faptului că vor

continua să protejeze identitatea investitorilor.¹⁴

Lupta cu paradisurile fiscale și secretul bancar. Date despre dimensiunea averilor păstrate "offshore" sunt greu de obținut din moment ce nici guvernele, nici instituțiile financiare nu sunt interesate să obțină o privire de ansamblu asupra acestor refugii financiare. Banca pentru Depozite Internaționale (BDI), care înregistrează date referitoare la depuneri în numerar pentru fiecare țară, estimează că la nivel global, în 2004, a existat un total de 14.000 de miliarde de astfel de depozite dintre care 2.700 de miliarde erau păstrate în țările "offshore". Aceasta înseamnă că unul din cinci depozite este înregistrat într-un paradis fiscal.¹⁵

Mulți cetățeni bogați din cele mai diferite state ale planetei își pun la adăpost averile în paradisuri fiscale europene pentru a evita taxele către statele ai căror rezidenți sunt. Potrivit raportului companiei de cercetare a piețelor Merrill Lynch/Cap Gemini's, între 2002 și 2003, averile cetățenilor bogați erau estimate la aproximativ 27 de mii de miliarde dolari SUA, dintre care 8.500 de miliarde dolari SUA (31 la sută) erau înregistrate într-un paradis fiscal. Merrill Lynch a estimat o creștere a acestor averi "offshore" cu 600 de miliarde de dolari SUA anual. Ceea ce ar însemna că, în 2008, averile păstrate în paradisurile fiscale au ajuns la 10.900 de miliarde de dolari SUA. Majoritatea țărilor "offshore" stabilesc taxele în funcție de rezidență, și nu de cetățenie. Așa că, de exemplu, europenii de pretutindeni pot veni în Elveția pentru a scăpa de plățile către stat. Compania americană alimentară Enron, cândva un gigant energetic, a declarat profituri de 2,3 miliarde dolari între 1996 și 1999, dar nu a plătit nici o taxă Guvernului SUA. Profiturile

respective au fost transferate unei rețele de 3.500 de companii, dintre care 440 erau înregistrate în paradisul fiscal Insulele Cayman.¹⁶

Presiunile la adresa Elveției, Luxemburgului și Austriei s-au întesit în mod considerabil de la începutul crizei financiare, care a determinat comunitatea internațională să reglementeze mai bine secretul bancar și să lupte contra paradisurilor fiscale.¹⁷

Campania împotriva paradisurilor fiscale amenință, poate pentru prima dată de la Napoleon încoace, neutralitatea Elveției. Secretul bancar, un veritabil brand pentru Țara cantoanelor, riscă în acest moment să fie abolit la presiunea guvernului american și a Uniunii Europene.

Deși Elveția, ca multe alte așa-numite paradisuri fiscale, de altfel, are o serie de acorduri cu mai multe țări, inclusiv SUA, privind schimbul de informații bancare și colectarea taxelor, legislația din Țara cantoanelor nu incriminează decât fraudă fiscală, delinită ca fals în documente, în timp ce evaziunea fiscală este doar o problemă de drept civil. În același timp, secretul bancar și toate informațiile private ale deponenților sunt protejate cu sfințenie. Acestea nu pot fi violate decât în momentul în care a fost comisă o infracțiune penală ca fraudă fiscală sau spălarea de bani.

SUA și alte guverne europene consideră că această stare de lucruri încurajează evaziunea fiscală din partea corporațiilor și investitorilor americani care își plasează banii în Elveția. Conform unei estimări a senatorului Carl Levin, cel mai vehement critic al paradisurilor fiscale din Congres, guvernul american ar pierde venituri fiscale de 100 de miliarde de dolari anual.¹⁸

Abolirea de facto a secretului bancar

elvețian a survenit în data de 18 februarie 2009, la aproape 300 de ani de la primul document care atestă această practică. În această zi, guvernul elvețian a cedat presiunilor americane și a permis UBS, cea mai mare bancă elvețiană, să furnizeze autorităților americane numele a 300 de clienți. Actualmente, o bancă multinațională, cu mai mult de o treime din operațiuni derulate în SUA, UBS fusese dată în judecată de autoritățile din Florida sub acuzația de complicitate la evaziune fiscală. Deși UBS a refuzat să furnizeze guvernului american datele a încă 52.000 de clienți, precedentul a fost creat, și mai mulți lideri europeni au amenințat Elveția cu sancțiuni, dacă nu va aborda o atitudine cooperantă.

Desființarea secretului bancar riscă însă să dea o lovitură fatală industriei bancare elvețiene, care administrează, cel puțin, 2.000 de miliarde de dolari pentru clienții străini și reprezintă 8,5% din economia elvețiană, la nivelul anului 2007, potrivit Asociației bancherilor din Basel. Cei mai afectați sunt bancherii privați, cu responsabilitate nelimitată, al căror model de afaceri, spre deosebire de cel al marilor bănci, precum UBS sau Credit Suisse, se bazează preponderent pe avantajul competitiv comparativ oferit de secretul bancar elvețian. Abolirea acestuia va diminua considerabil valoarea industriei bancare elvețiene și îi va reduce atractivitatea pe plan mondial. În prezent, Elveția administrează 27% din activele de 7.300 de miliarde de dolari deținute în paradisuri fiscale, cea mai mare cotă de piață după Insulele Channel (24%) - o dependentă britanică din Marea Măneei - și Luxembourg (17%), conform aceleiași Asociații a bancherilor.¹⁹

Ministrul trezoreriei și bugetului al Luxemburgului a declarat recent că ducatul

va permite schimbul de informații despre clienții băncilor, la cererea anchetatorilor care aduc dovezi concrete de evaziune fiscală, însă a subliniat că regulile stricte ale secretului bancar vor fi menținute în afara acestor cazuri excepționale. Principatul Liechtenstein a acceptat și el să relaxeze legislația privind secretul bancar, prin adoptarea standardelor internaționale referitoare la fiscalitate și protejarea datelor. Autoritățile centrale ale Austriei au declarat, de curând, că guvernul de la Viena nu va renunța la legea secretului bancar, însă va facilita schimbul de informații cu alte state în cazuri de evaziune fiscală. Andorra a anunțat și ea că relaxează regulile stricte ale secretului bancar.²⁰

Interacțiunea Republicii Moldova cu paradisurile fiscale. Republica Moldova, la fel are experiență de interacțiune cu paradisurile fiscale.

De exemplu, între investitorii străini principali figurează cele mai cunoscute teritorii offshore. În acest context, se evidențiază Cipru, din care provin 9,5% din volumul total al investițiilor străine directe.

În conformitate cu datele prezentate de Comisia Națională a Pieței Financiare, Cipru este țara de reședință a unor investitori, care tranzacționează relativ activ acțiunile companiilor din Republica Moldova. De exemplu, în anul 2008 volumul tranzacțiilor de cumpărare a constituit 218,3 mil. lei, iar de vânzare - 117,6 mil. lei. Este remarcabil și faptul că în anul 2007 investitorii de pe Insulele Cayman au procurat în Republica Moldova acțiuni în valoare de 283,3 mil. lei, iar tranzacțiile similare ale investitorilor de pe British Virgin Islands au însumat în anul 2008 46,8 mil. lei.²¹

În anul 2001, printre liderii oferirii investițiilor în țara noastră au fost Insulele Virgine (19%) și Elveția (10%).²² În ce privește Insulele Virgine și Elveția, nu încapă nici o îndoială, că este vorba de capitalul exportat pe diferite căi, posibil, chiar din Republica Moldova și repatriat ca investiții străine. Considerentul principal pentru aceasta era, că până în anul 2003, când a fost aprobată noua legislație investițională (care a egalat în drepturi investitorii străini și autohtoni), de garanții legislative ferme asupra investițiilor se bucurau doar investitorii străini, iar cei autohtoni, pur și simplu, erau ignorați. În aceste cazuri era rațional ca investitorul autohton să se „transforme” în investitor străin.²³

În același timp, în ultimii ani se amplifică exportul de capital din țară. De exemplu, în anul 2006 lider în acest domeniu a devenit Elveția care „a rechemat” 333,6 mil. lei investiții. Iar în anul 2007 a fost înregistrat un bilanț negativ cu Insulele Caimane și Virgine, Gibraltar ș.a.²⁴

De asemenea, au fost depistate cazuri de activități criminale cu implicarea firmelor din Republica Moldova și celor din zonele offshore. De exemplu, în ianuarie 2004, IM „Transline” a intrat în vizorul Curții de Conturi pentru că nu a repatriat mijloace bănești considerabile obținute ca urmare a importului de mărfuri și prestării serviciilor.²⁵

Un alt exemplu. La data de 10 iulie 2008, un grup de anchetatori a efectuat o percheziție în oficiul firmei „Moldprotecpiant” SRL, unde a depistat și ridicat stampile ale unor firme înregistrate în zonele offshore. Printre acestea se numără „Dagget Group LLC”, „Mirabax Limited Company”, „Liberton Associates

LLC", „Felina Investments LTD", „Brine Business LLC", „Dewan International LTD", „Albany Insurance Inc", „Nysco Ltd", „Caldon Holdings Limited". De asemenea, au fost găsite ștampile ale următoarelor firme înregistrate în Republica Moldova: „Raselev Com" SRL, și „Pinar Com" SRL, și „Misinarix" SRL, și „Nutisil-Prim" SRL, „Moliidrocomplet" SRL au fost implicate în litigii în vederea recuperării unor datorii imaginare de la companii din Ucraina, Rusia și Moldova. Printre companiile ucrainene care au fost atacate de riderii moldoveni figurează „Energoatom", „Energoranok", SA „Combinatul metalurgic din Dnepropetrovsk", SA „Combinatul metalurgic din Alcevs", „Raiffaisen Bank Avali", SA „Banca comercial-industrial-investițională", „Uceximbank". Unele dintre aceste întreprinderi au suportat deja pierderi considerabile. De asemenea, riderii au atacat companii moldovenești: Regia transport electric din Chișinău, SA „Bucuria", SA „Cristal Fior".²⁶

De aceea, în scopul prevenirii activităților ilegale cu implicarea companiilor din zonele offshore a fost luat un șir de măsuri. Operațiunile în care una dintre părți este rezident al zonei offshore sau operațiunile efectuate prin conturile băncilor offshore, sunt considerate suspecte.²⁷

În cadrul controalelor se acordă o atenție sporită conturilor în care se fac transferuri mari și regulate de la băncile din zonele offshore, conturilor în care zilnic se efectuează un număr mare de plăți, situațiilor în care se depun în diferite conturi multiple depozite cu transferarea ulterioară a lor într-un cont la aceeași bancă sau la altă bancă, creditelor acordate companiilor din zonele offshore, depunerilor multiple de mijloace bănești în conturile persoanelor

a căror activitate nu pare să justifice aceste depuneri, situațiilor de ocolire intenționată a autorității de aprobare prin divizarea tranzacției.²⁸

Ministerul Finanțelor propune să fie impozitat venitul brut, ținând cont de deducerile aferente obținerii acestuia în zona offshore. Impozitul urmează a fi achitat în termen de o lună de la încheierea lunii în care a fost înregistrat venitul. Această propunere are scopul de a diminua atractivitatea transferului de plusvaloare în zonele respective, prin aplicarea cotei de 15% la veniturile obținute în zona offshore.²⁹

La moment, unii experți economiști consideră posibilă chiar transformarea Republicii Moldova în paradis fiscal, avându-se experiența funcționării zonelor economice libere, care, la rândul lor, au un regim special de impozitare. Cel puțin, autoritățile din Transnistria depun toate eforturile pentru ca teritoriul respectiv să capete acest statut.

Din anul 2007, autoritățile din Transnistria depun eforturi pentru a oferi libertate fiscală marilor investitori, ca să încurajeze crearea de locuri de muncă în această țară. Potrivit NewsIn, această regiune era cea mai industrializată din fosta Republică Sovietică Socialistă Moldovenească, iar legislativul vrea acum ca s-o transforme în cel mai nou paradis fiscal din Europa. Regiunea, căci Transnistria nu e recunoscută oficial ca țară, vrea să își deschidă porțile oricui are de investit sume mai mari de 5 milioane de euro, pentru a încuraja dezvoltarea capitalismului în zonă. Parlamentul transnistrean oferă libertate fiscală oricui care poate crea 100 de locuri de muncă și este dispus să investească 5 milioane de euro în propria sa afacere într-un cadru

de zece ani, s-a arătat într-un articol din Tiraspol Times. Potrivit legislației actuale, companiile sunt scutite de plata impozitului pe profit, dacă se angajează să investească 10 milioane de euro în producție și să angajeze, cel puțin, 150 de persoane, într-un interval de zece ani. În ultimii doi ani care au trecut de la adoptarea acestei legi, nici o companie nu s-a calificat pentru scutirea fiscală, iar legislativul din Transnistria a decis să propună o nouă treaptă. Potrivit noilor amendamente, companiile care au activități inovative beneficiază de o reducere la jumătate a pragului pentru scutirea de impozit pe profit, iar numărul locurilor de muncă pe care trebuie să le creeze o companie ca să obțină facilitatea fiscală a scăzut de la 150 la 100.³⁰

Unii specialiști consideră pe deplin posibilă transformarea întregului teritoriu al Republicii Moldova în paradis fiscal, avându-se experiența aplicării diferitelor facilități fiscale și a funcționării zonelor economice libere, precum și cu condiția că își rezolvă problemele interne. De curând, atât la nivelul factorilor economici, politici, dar și al serviciilor secrete

moldovene a început să prindă contur o altă alternativă privind viitorul Republicii Moldova.³¹

Este adevărat că problema transnistreană a permis înflorirea economiei subterane, dezvoltarea unui sistem de exporturi bazat pe dumping, precum și mărirea depozitelor bancare.

Mai mult chiar, în ultimii 4-5 ani, multe dintre băncile mai solide, cu reputație, au încăput pe mâinile unor grupuri financiare internaționale (cu precădere din Israel, SUA și Rusia).

În acest moment se fac eforturi pentru asigurarea independenței energetice a Republicii Moldova. Este vorba despre constituirea unui grup de oameni de afaceri, o elită a acestora, care își desfășoară activitatea în extracția și comerțul cu petrol, gaze naturale și chiar energie electrică.

În asemenea condiții de independență economică, Republica Moldova poate, într-adevar, să devină o zonă offshore atractivă la intersecția euroasiatică în care se află. Pentru ca proiectul să devină viabil, nu este nevoie decât de un singur lucru: acordul marilor puteri.

BIBLIOGRAFIE

1. Legea RM cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului nr.633-XV din 15.11.2001, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.139-140/1084 din 15.11.2001, art. 5, alin.2.
2. Bujor V., Popa O., Utilizarea circuitelor bancare în activitățile de spălare a banilor, Editura Mirton, Timișoara, 2002.
3. Botea Ciprian, Paradisurile fiscale sunt pe cale de dispariție, iar miliardarii nu mai au unde să își ascundă banii, www.zf.ro 23.03.2009.
4. Bunescu Liliana, Why tax heavens are a blessing?, steconomice.uoradea.ro
5. Buziernesu Radu, Mihai Antonescu, Paradisurile fiscale internaționale, finante.ideaplussolutions.net
6. Cele mai prietenoase regimuri fiscale din lume, siri.acasa.ro, 04.05.2007.

7. Ciubotaru Răzvan, Paradisurile fiscale, inevitabilul rău necesar, www.cotidianul.ro, 01.03.2007.
8. Corduneanu, C., Sistemul fiscal în știința finanțelor, Editura Codecs, București, 1998.
9. Criza anunță vremuri grele pentru paradisurile fiscale și firmele offshore, www.financiarul.com, 14.05.2009.
10. Economia mondială a fost salvată de bani murdari, romanian.ruvr.ru, 16.12.2009.
11. Enache Bogdan, Atac concertat asupra paradisurilor fiscale, www.sfin.ro, 22.03.2009.
12. Firmele implicate, Flux nr.20104 din 29 ianuarie 2010, www.flux.md
13. Lazur Dumitru, Călugăreanu Vitalie, Favoruri guvernamentale pentru Voronin junior, i-scoop.org
14. Luehian Ivan, Stela Ciobu, Dumitru Slonovski, Integrarea Republicii Moldova în fluxurile internaționale de investiții, Simpozionul Internațional „Investițiile și relansarea economică”, Ediția VIII, A.S.E., București, 23-24 mai 2008. - P. 96-108.
15. Matache Cristian, Cum se câștigă din paradisurile fiscale, www.gandul.info, 11.03.2008.
16. OCDE publică o listă neagră cu paradisuri fiscale după summitul G20, dar cele mai cunoscute scapă, www.money.ro, 11.09.2009.
17. Paradisurile fiscale, www.informatiiprofesionale.ro, 20.08.2009.
18. “Paradisurile fiscale europene” fac front comun în fața presiunilor internaționale, www.financiarul.ro, 10.03.2009.
19. Paradisuri fiscale în lume, www.studiijuridice.ro
20. Popa Diana Claudia, Paradisurile fiscale, steconomice.uoradea.ro
21. Popa S., Cucu A., Economia subterană și spălarea banilor, Editura Expert, București, 2000. - Pag. 46.
22. Raportul anual al Comisiei Naționale a Pieței Financiare, Chișinău, 2009, www.cnpf.md
23. Reglementările naționale și aplicarea abordării în funcție de risc în activitatea băncilor din Republica Moldova de prevenire și combatere a spălării banilor, www.bnm.org
24. Republica Moldova, un viitor paradis fiscal offshore, www.hotnews.ro, 06.07.2004.
25. Tax haven, en.wikipedia.org
26. Transnistria: un viitor paradis fiscal pentru investitori, economie.moldova.org, 14.05.2007.
27. Ziauddin M., A hole in the tax heavens, www.dawn.com
28. Качество и структура инвестиций вызывают вопросы, www.bis.md
29. www.businessexpert.md, 17.11.2009.
30. www.mepo.net, aprilie 2004.

NOTE

¹ Bujor, V., Popa, O., Utilizarea circuitelor bancare în activitățile de spălare a banilor, Editura Mirton, Timișoara, 2002. - Pag.41.

² Bujor V., Popa O., Utilizarea circuitelor bancare în activitățile de spălare a banilor, Editura Mirton, Timișoara, 2002. - Pag. 19.

³ Ciubotaru Răzvan, Paradisurile fiscale, inevitabilul rău necesar, www.cotidianul.ro, 01.03.2007.

⁴ Corduneanu, C., Sistemul fiscal în știința finanțelor, Editura Codecs, București, 1998. - Pag. 353.

⁵ Popa S., Cucu A., Economia suoterană și spălarea banilor, Editura Expert, București, 2000. - Pag. 46.

⁶ Corduneanu, C., Sistemul fiscal în știința finanțelor, Editura Codecs, București, 1998. - Pag. 354.

⁷ Radu Buziarnescu, Mihai Antonescu, Paradisurile fiscale internaționale, finante.ideaplusolutions.net

⁸ Radu Buziarnescu, Mihai Antonescu, Paradisurile fiscale internaționale, finante.ideaplusolutions.net

⁹ Matache Cristian, Cum se câștigă din paradisurile fiscale, www.gandul.info, 11.03.2008.

¹⁰ Paradisurile fiscale, www.informatiiprofesionale.ro, 20.08.2009.

¹¹ Ziauddin M., A hole in the tax heavens, www.dawn.com

¹² Enache Bogdan, Atac concertat asupra paradisurilor fiscale, www.sfin.ro, 22.03.2009.

¹³ OCDE publică o listă neagră cu paradisuri fiscale după summitul G20, dar cele mai cunoscute scapă, www.money.ro, 11.09.2009.

¹⁴ Botea Ciprian, Paradisurile fiscale sunt pe cale de dispariție, iar miliardarii nu mai au unde să își ascundă banii, www.zf.ro, 23.03.2000.

¹⁵ Cele mai prietenoase regimuri fiscale din lume, stiri.acasa.ro, 04.05.2007.

¹⁶ Criza anunță vremuri grele pentru paradisurile fiscale și firmele offshore, www.financiarul.com, 14.05.2009.

¹⁷ "Paradisurile fiscale europene" fac front comun în fața presiunilor internaționale, www.financiarul.ro, 10.03.2009.

¹⁸ Enache Bogdan, Atac concertat asupra paradisurilor fiscale, www.sfin.ro, 22.03.2009.

¹⁹ Enache Bogdan, Atac concertat asupra paradisurilor fiscale, www.sfin.ro, 22.03.2009.

²⁰ Enache Bogdan, Atac concertat asupra paradisurilor fiscale, www.sfin.ro, 22.03.2009.

²¹ Raportul anual al Comisiei Naționale a Pieței Financiare, Chișinău, 2009, www.cnpf.md.

²² www.mepo.net, aprilie 2004.

²³ Luchian Ivan, Stela Ciobu, Dumitru Slonovschi, Integrarea Republicii Moldova în fluxurile internaționale de investiții, Simpozionul Internațional „Investițiile și relansarea economică”, Ediția VIII, A.S.E., București, 23-24 mai 2008. - P. 96-108.

²⁴ Качество и структура инвестиций вызывают вопросы, www.bis.md

²⁵ Lazur Dumitru, Călugăreanu Vitalie, Favoruri guvernamentale pentru Voronin junior, i-scoop.org

²⁶ Firmele implicate, Flux nr.20104 din 29 ianuarie 2010, www.flux.md

²⁷ Legea RM cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, nr.633-XV din 15.11.2001, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.139-140/1084 din 15.11.2001, art. 5, alin.2.

²⁸ Reglementările naționale și aplicarea abordării în funcție de risc în activitatea băncilor din Republica Moldova de prevenire și combatere a spălării banilor, www.bnm.org

²⁹ www.businessexpert.md, 17.11.2009

³⁰ Transnistria: un viitor paradis fiscal pentru investitori, economie.moldova.org, 14.05.2007.

³¹ Republica Moldova, un viitor paradis fiscal offshore, www.homews.ro, 06.07.2004.

Prezentat: 29 martie 2010.

Recenzent: Gheorghe CĂLDARE, doctor în istorie, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova.

E-mail: stellciob@yahoo.com

luchian_ivan@mail.ru